

פחד דוד

עלון שבועי בענייני פרשת שבוע

אשדוד: רח' האדמו"ר מבעלזא 43 טל. 08-8566233 פקס. 08-8521527
ירושלים: רח' בית וגן 97 טל. 02-6433605 פקס. 02-6433570

יו"ל ע"י מוסדות "אורות חיים ומשה" ישראל

בנשיאות בנש"ק מורינו ורבינו הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

בן הצדיק המלובן ר' רבי משה אהרן פינטו זצ"ל ונכד הצדיק הקדוש המלובן ר' רבי חיים פינטו זיע"א

עלון מס' 438

פרשת וישלח

שיחה שבועית לפרשת השבוע מאת מו"ר הגה"צ רבינו דוד חנניה פינטו שליט"א

משכיל לדוד

מוצא שפתיך תשמור!

"ותצא דינה בת לאה אשר ילדה ליעקב לראות בבנות הארץ" (בראשית לד, א)

כתב הבן איש חי (פ' וישלח, שנה שניה), לכאר את האמור בהמשך הכתובים (לה, א) "ויאמר אלוקים אל יעקב קום עלה בית אל וכו', ועשה שם מזבח לא-ל הנראה אליך", "זו": "הנה נודע דקבלו רבותינו ז"ל (עיין בר"פ"א) א"ל הקב"ה ליעקב רבינו ע"ה, שכל הצער הבא לו בענין דינה, היה בעבור דאחר את נדרו ונתעכב בדרך ללא צורך. ועל כן אמר לו שימרה לעלות בית אל, לקיים נדרו".

היינו דמחמת שאחר יעקב מלקיים את נדרו אשר נדר כאשר הקיץ משנתו, כדכתיב (כה, טז - יח) "ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנוכי לא ידעתי. וירא ויאמר מה נורא המקום הזה וכו' וישכם יעקב בבוקר ויקח את האבן אשר שם מראשותיו וישם אתה מצבה, ויצק שמן על לחם לאכול ובגד ללבוש ושבתי בשלום אל בית אבי וכו' והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלוקים", נתבע קעת ובעונשו של זה החטא ארע מעשה דינה. ואכן כך אמורים הדברים במדרשים, וכבר הביא זאת רש"י (לה, א), "קום עלה - לפי שאחרת בדרך נענשת ובא לך זאת מבתך".

ולכאורה דברים אלה אומרים דרשני, הלא כבר אמרו רז"ל בכמה מקומות דכל מידותיו של הקב"ה במדה כנגד מדה הן באות, ואם כן, מה המדה כנגד מדה, במעשה זה של דינה. מה יש במעשה שעשתה שהוא שקול כנגד איחור הנדרים שנדר יעקב. (ויעיין ברבינו בחי" שהביא טעמים נוספים לעונש זה).

ובהקדם, הנה מיד אחר כל מעשה דינה, כפי שמוכר הבן איש חי, אומר הקב"ה ליעקב (לה, א), "קום עלה בית אל-ושב שם ועשה שם מזבח לא-ל הנראה אליך בברחך מפני עשיו אחיך".

ויש להתבונן, דאם כל העונש שנענש יעקב בחטאה של דינה היה מחמת אותם נדרים שנדר, מדוע כאשר אמר לו הקב"ה "קום עלה בית אל", מזכיר הוא לו את ענין בית-אל, ואת מצבו באותה שעה "בברחך מפני עשיו אחיך", אך אין מזכיר הוא לו את הנדרים שנדר. זאת ועוד, מה גדול התיבוע שנתבע יעקב, הלא כבר בנה מזבח בשכם, וכדמצינו (ג, כ) "ויצב שם מזבח ויקרא לו א-ל אלקי ישראל" ובארו המפרשים, דהקים מזבח להודות לקב"ה על שהצילו מעשיו (יעיין ברש"י יברמ"ן וברשב"ם). וא"כ אמנם לא שב הוא לבית אל-לשלם את נדריו המיוחדים לאותו מקום, אך מזבח אכן הקים.

אכן יסודו של דבר פשוט הוא, כי כח מיוחד ניתן לאדם 'כח הדיבור' על ידו הוא להפוך חולין לקודש, להפוך בהמה לעולה כליל, להקדישה ולהחל בה קדושה באופן הנעלה ביותר. להפוך חפצי חולין לחפצי שמים. וכח זה הרי הוא כח המיוחד לאיש ישראל. ולצד אותו כח ישנה גם תביעה (כג, כב-כד) "כי תדר נדר לה' אלקיך לא תאחר לשלמו, כי-דרש ידרשנו ה' אלקיך מעמך, והיה בך חטא. וכו' מוצא שפתיך תשמור ועשית ככל אשר נדרת לה' אלקיך, לא תאחר לשלמו". גם בעשה וגם בלא תעשה. מוצא שפתיך - עשה. לא תאחר - לא תעשה. ולא עוד אלא - "דרש ידרשנו ה' אלקיך מעמך". וכל כך למה, כי מהות האדם היא כח הדיבור שניתן בו, וכפי שמתרגם אונקלוס "ויהי האדם לנפש חיה" - לרוח מכללא. זו מהות האדם, היותו 'רוח מכללא'. ובדיבור זה ניתן כח של קדושה, ואם האדם משתמש בו בלי להתכוון, הרי שמחלל הוא את הקדושה, את הרוח הקדושה שנתנה בו והפכתו ל'מדבר'.

כי אם יעריך האדם את הכח המופלא שניתן לו, יעריך את היוצא מפיו, אזי ודאי וודאי כי ישמור

על דבריו. ואמנם פעמים בא האדם בתירוצים שונים, 'לא התכוונתי', 'השתדלתי אבל לא יכלתי יותר', 'אם הייתי יודע שיהיה כך וכך לא הייתי אומר זאת' וכל כיו"ב, או פעמים שעושה הוא את דבריו אך לא בשלמותם, 'בערך', 'פחות או יותר', וכשזואלים אותו, איה הבטחתו עושה את עצמו כאינו מבין, 'הלא זה כמעט כמו שאמרתי', כאומר 'מה לך להתעסק בוטות ולהחמיר עלי'. אכן כל התירוצים והמענות הללו לא יעזרוהו, שהרי אם הוציא הוא דבר מפיו מחוייב הוא לעשותו. - מוצא שפתיך תשמור! כל זמן שלא יצאו הדברים מפיו, כל זמן שלא עלו על דל שפתיך, יכול אתה שלא לקיימם, יכול אתה להתחרט מהם, ולשנות את דעתך. ברם ברגע שיצאו מפיו, מחוייב אתה לשמור עליהם ולקיימם, כלשונם ממש, ללא שינויים כלל!

ומעתה מובן הדבר, יעקב בהקיצו משנתו, בברחו מפני עשיו אחיו, נדר כלפי שמיא ועשה מצבה, עליה יוכל להקריב קרבנותיו ולהסך נסכיו. אך למרות כל זאת, מחמת דחיות ועיכובים לא קיים את דבריו, אמנם את מהותם קיים, הקים מזבחות, הקריב קורבנות, אך לא ככתבם וכלשונם - בבית אל, להודות לבורא עליהם שגארה אליו שם והצילו מעשו. ועל כך נתבע, כי צריך היה לקיים את דבריו ככתבם וכלשונם!

וכך כתב על כך הבן איש חי (שם), "ומזה יקח האדם מוסר גדול לעצמו, שאם יעקב אבינו ע"ה, בחיר שבאבות, נענש כל כך על איחור הנדר שנדר בפיו, ולא הגה עליו צדקתו להצילו מן העונש, מכל שכן וכל שכן שאר אדם שצריך להיזהר בעניינים אלה, שלא יקל בדיבורו שיציא מפיו בעניני הקודש" (ע"ש מה שהוסיף בזה דברים מלהיבם).

אכן עדיין לא יישבנו מה נוגע זה למעשה דינה, היכן יש בזה 'מדה כנגד מדה'. אן למתבונן הרי שגם זה מיושב בפשטות דנהג כתב רש"י, "ותצא דינה וכו' בת לאה. ולא בת יעקב. אלא ע"ש יציאתה נקראת בת לאה שאף היא יצאנית היתה שנאמר ותצא לאה לקראתו". והוא מהאמור במדרש רבה, ולכאורה מה ענין הא לאה, הלא יציאתה של לאה לצורך היתה, לזכות שבט נוסף משבטי יה, ויעיין בגמ' עירובין (ק, ב) שלמדו מכאן "א"ר שמואל בר נחמני א"ר יוחנן כל אשה שתובעת בעלה לדבר מצוה הוויין לה בנים שאפילו בדורו של משה לא היו כמותן דאילו בדורו של משה כתיב הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים לשבטיכם וכתוב וקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידועים ואילו נבונים לא אשכח, ואילו גבי לאה כתיב ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבוא כי שכור שכתרת וכתוב ומבני יששכר יודעי בינה לעתים".

הרי דבוכות יציאתה של לאה, ובקשתה מיעקב כי יבוא אליה זכתה לבן כיששכר. וא"כ הלא יציאתה טובה היתה, וא"כ מהו "שאף היא יצאנית היתה". ולכאורה מובאר דאמנם היתה צריכה לעשת זאת, 'לתבוע בעלה' וכמבואר בגמ' עירובין הצורה הראויה לכך, אך אכתי בדקי דקויות היה בזה חוסר צניעות, ויעיין באור החיים הק' שהרבה לתמוה על מעשה זה של לאה ובלשוננו "טעם עשוהה ככה ולא מן המוסר", היינו כי מעשה זה אינו יאה.

אכן להאמור הוא מתבאר נפלא, כי אמנם יציאתה של לאה, אין יותר ראוי וקדוש ממנה, אך את המדה הזאת לקחה דינה והפכה אותה לרעה, "ותצא דינה לראות בבנות הארץ", וזהו בדיוק כמו שיעקב, וכל זאת כאמור בדקי דקויות, לקח את הדבר הקדוש ביותר באדם, את כח הדיבור, והשתמש בו שלא כראוי. והם הם הדברים. כמה צריך אדם להשתמש בכוחות שנתן לו הקב"ה לקדושה וטהרה ולא ח"ו למקומות אחרים שאינם ראויים לו. כי האדם שהוא חלק אלוה-ממעל, האדם שהוא נזר הבראיה, צלם אלוקים, ראוי שינצל את כוחותיו הקדושים והטהורים ללימוד תורה, עשיית חסד ומעשי צדקה ולא ח"ו לדברים אחרים.

פרשת וישלח, ט"ז כסלו תשס"ט

ירושלים	תל אביב	באר שבע	הדלקת נרות
16:01	16:15	16:19	
17:16	17:17	17:19	מוצאי שבת
17:54	17:50	17:50	רבינו תם

הזילוליא דצדיקיא

ז - רבי יוסף יוזל הורביץ	כא - רבי נפתלי שרגא
יח - רבי ברוך ממז'יבז	משינאווא
יט - רבי דב בער (המגיד ממזריטש)	כב - רבי אליעזר אשכנזי
כ - רבי צבי פסח פרנק בעל "הר צבי"	בעל "מעשי ה"

משל ונמשל

מה שהעשיר לא מסוגל להבין

ההנאות והריגושים, כולם קיימים אך ורק כאשר הדבר אינו זמין ואינו מצוי כל רגע.

הוא מה שאמר שלמה המלך בחכמתו "הוקר רגלך מבית רעך פן ישבעך ושנאך" (משלי. כה). החכם מכל אדם לא אמר את דבריו על אוכל ונכסים, אלא דווקא על קשרי ידידות והנאה בין ידידים, כי גם בין בני אדם אוהבים, אם תהיה רגיל אצלו ללא עת, תרד ממעלתך ותפוג הידידות הגדולה שהיתה ביניכם. זהו העולם!

היום. אין קבלת קהל!

כיוצא בדבר: הולך לו עשיר בין ספסלי בית הכנסת ומבחין בעניי פלוני מיושבי בית הכנסת כשהוא שמח וטוב לב. "מדוע? מה קרה לו לעני הלזה שהוא כל כך מאושר?" תוהה העשיר.

"מינו אותו לגבאי של העליות, למשך שנה שלימה", השיבו לו.

"מה הוא שמח כל כך? תוהה העשיר בינו לבין עצמו. הרי אין לו לחם בבית. תראו איך שהנעליים שלו פוערות את פיהן, בסך הכל מינו אותו לגבאות קטנה והוא כל כך שמח?! הנה אני בעל העושר, אינני שמח אלא כאשר אקבל ידיעה על רווח ענק. והוא מאושר מהגבאות, כאילו קיבל מי יודע מה..."

למחרת.

העני חולף ליד ביתו של העשיר, מנסה את מזלו לדפוק על הדלת כדי לקבל כמה פרוטות לצדקה. המשרת מודיע לו "היום אין קבלת קהל!"

מה אירע? שואל העני. בכל יום שני בבוקר יש קבלת קהל!

"אתמול היה כאן איזה סוחר שדיבר בחוסר דרך ארץ, בעל הבית נפגע וכעס מאוד כל הלילה. ובבוקר השכם הודיעו לו על הפסדים קלים בבורסה. אין על מה לדבר. אי אפשר להתקבל..."

העני תפס את ראשו וחשב: רבנו של עולם. הוא כעוס? הוא?! אין לי אחד ממליון מהעושר והאושר שיש לו, מגדולתו ונכסיו, אילו היה לי רבע ממה שיש לו, הרי הייתי יוצא ברחובות ורוקד מרוב שמחה. לעולם לא היה עולה על ליבי כעס. שש וצוהל הייתי מבוקר ועד לילה, והנה הוא כעוס ושובר. פלא פלאים.

ושניהם צודקים בשאלתם.

העני לא מבין, בצדק, את העשיר. כיצד הוא מסוגל להתעצב. והעשיר מתפלל, ובצדק, על שמחת העניים. מה השמחה בדברים פעוטים כל כך. אחד לא מבין את השני.

ללמדו, שכמעט ואין בעולם הזה "טוב" אמיתי, אלא רק טוב יחסי. זה הכלל: כל דבר - כל זמן שהוא נדיר ואינו מצוי הוא טוב, ומשאך מתקרבים אליו ונוגעים בו זמן מה, הרי הוא נהפך לחסר טעם מיוחד. הוא מה שאמר שלמה המלך "מה יתרון לאדם [העני] בכל עמלו שיעמול תחת השמש" כדי להתקרב למדרגת העשיר, לפי שהעושר לא ינעם לך כאשר תגיע אליו ותתרגל בו.

"ויאמר עשיו יש לי רב אחי יהי לך אשר לך".

ר' שמעון העני, סבל במשך שלשים שנה. לא היה לו כסף להאכיל את ילדיו ולהלביש את צאצאיו. ולפתע, ברוך ה', הוא נהיה עשיר העולם הזה נפתח בפניו, הון ועושר בביתו. מאותו יום ואילך הוא הפסיק לאכול את הלחם היבש הטבול בשומן מריר, והתחיל לאכול מאכלים - כפי התפריט של בית המלכה. עשיר כדבעי!

בשבועות הראשונים, כל מעדן נוסף האציל עליו שמחה ואושר. תענוג! כך חלפו חודש וחודשיים - כל יום בשר ודגים, כל יום מטעמים וכל האפשרויות שעמדו לרשותו.

חלפה מחצית השנה. הוא כבר שכח את ימי העוני והתרגל לבשר ודגים לשובע. המאכלים האלו נהיו טבעיים בביתו והוא התרגל אליהם. כאשר מגיע שבת ויום טוב - ניכר עליו חסרון ב"עונג שבת", אין לו ממה ליהנות. גם בימי החול כאשר הוא נכנס לסעודות חתן וכלה ולברית מילה, מה שמגשים לו לא מוסיף לו שמחה, הוא כבר רגיל לזה, הוא אכל את זה אתמול ושלשום. הוא התרגל.

וכיון שהתרגל - נגמרה ההנאה...

בימים הראשונים כשהתעשר, כאשר קנה חליפה חדשה - הוא היה שמח ומאושר. לאחר חודש, קנה עוד בגדים מתוך שמחה. אך לאחר שנה, די. איננו חש בסיפוק ושמחה. ההנאה ממנו והלאה.

והעני?

העני, רוקד משמחה על כל נעליים חדשות שהצליח לרכוש, מלטף אותם באושר ומביט בהם שעה שלימה.

והעשיר?!

העשיר לא נהנה מאותם נעלים ממש. למה? כי הוא התרגל...

זהו משלו של המגיד מדובנא. והסבר הדברים, כפי שמובא בספר "להגיד", הוא כך:

האוכל, הביגוד, הנכסים וכל הסובב את האדם, הם אינם חשובים מפאת עצמם. חשיבותם היא כל זמן שהם אינם מצויים, אבל כאשר יהיו לאדם כורסאות וכסאות, נברשות מכסף וזהב - הנה כשהוא יגיע לבקר בבית עשירים הוא לא יחוש בשינוי, הוא לא ינה מהם! והעני, שדברים אלו אינם מצויים אצלו, אותו איש פשוט נהנה מאוד מכל רגע במחיצת הכורסאות והריהוט המהודר. וגם הוא ינה מכך, כל עוד שזה אצלו דבר נדיר וחדוש מיוחד, אולם כשהוא יתרגל לכך, ההנאה תפרח ותיעלם.

קיצורו של דבר: חשיבותם של מוצרי המזון, הכסף הטעם הטוב וכל

חוד הפרשה

תולה ארץ על בלימה נצור לשונך

דברים המעוררים מדנים

1. מהו כפל הלשון "היטב אטיב עמך"?
2. מי הם שהיו בקיאיין בישובה של הארץ?

דע עוד, דרכילות נקרא אפילו לא אמר בפני הנוגע לו. כגון, האומר בפני חברו, כך וכך שמעתי על ראובן, שהיה אומר על שמעון, כי דברים כאלו גורמים, אם נשמעו איש מפי איש, לעורר מדנים בין ראובן האומר ובין פלוני הנאמר עליו. (חפץ חיים)

מאוצרו של מורנו ורבנו הגה"צ
רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

מן האוצר

מדת טובו של הקב"ה

ויאמר שלחני כי עלה
השחר. (לב. כו)

כך דרשו חכמים בגמרא
(חולין צא:): אמר לו
[יעקב לשרו של עשו]
גנב אתה או קוביוסטוס
אתה שמתירא מן השחר?
אמר לו: מלאך אני ומיום

שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו.

אתמהה, בנוהג שבעולם מי שהוא ממתין כל ימיו לראות את
המלך ולא עלתה בידו, פתאום באו עבדי המלך ואומרים לו תן
דעתך שלמחר מלך בא אצלך. מה הוא עושה? נוטל קולמוסו
וניירותיו ומסדר את דבריו אחד אחד, כדי שבשעה שיבא המלך
יהיו דבריו מסודרים ומהוגנים. כלום יפליג לו למקום שהוא רחוק

מביתו, ויהרהר הרי עדיין מלך לא בא, הרי אפשר שיפגעו בו
לסטים או חיה רעה בדרך.

כענין הזה עשה שרו של עשו, שהרי יודע היה שאינו יכול לומר
שירה אלא באותו יום, ואם כן מה טעם ירד להלחם ביעקב?

והנה מכאן אנו לומדים את מדת טובו של הקב"ה. שהרי מיום
שנברא העולם יודע היה הקב"ה שעתידי שרו של עשו זה
לומר לפניו שירה באותו יום בלבד, ובאותו יום עצמו הוריד
אותו לארץ להיות נאבק עם יעקב, וכל זאת למה? כדי שלא
יהא לו שהות לשהות קודם שיאמר שירה ולא יקטרג על בני
ישראל!

שהרי אילו היה לו שהות להתכונן שמא היה מקטרג על ישראל,
כיון שירד וניטלה הימנו שהות לא היה יכול לומר כלום, מפני שלא
היתה תפלתו שגורה בפיו שכן לא שהה קודם לכן, ולא היה יכול
לומר אלא שירה בלבד.

מן המעין

בחי מתוכן הפסוקים
הללו, וכה הם דבריו:

דיבר עשו בגאווה ובגודל
לבב. ואם תסתכל
בפסוקים תמצא שיעקב
מאריך בדבריו עמו, והוא
- עשו מקצר בהם, וזה
יורה על גאותו.

מלבד שתמצא ביעקב

שהזכיר שם ה' יתברך בכל

דבריו, ואמר "הילדים אשר חנן א-להים

את עבדך", "כראות פני א-להים", "כי חנני א-להים", ולא תמצא בעשו
שיזכיר את ה' יתברך כלל.

"ויהיו יבמי יצחק". (לה. כח)

רבינו חיים בן עטר זיע"א, בספרו "אור החיים", מביא טעם לכך שלא
נזכר אצל יצחק מילה "חיים" כפי שהזכיר הכתוב אצל אברהם ויעקב
ע"ה.

"כי מיום שנולד יצחק עד העקידה - לא היתה לו בת זוג, ואמרו חז"ל
(קהלת רבה ט) "השרוי בלא אשה שרוי בלא חיים". ומעת העקידה
אמרו במדרש שהתחילו לכהות עיניו". ומסיבת זאת לא הזכיר בו
הכתוב את המילה "חיים".

בדרך רמז

"עֲזִים מֵאֲתִים וְתִישִׁים עֲשָׂרִים רְחֵלִים מֵאֲתִים וְאֵילִים
עֲשָׂרִים".

שמעתי ממורי זקני זקל"ה, שנתכוין יעקב אבינו ע"ה בחשבון ששלח
מהבעלי חיים כחשבון שעולה "שעיר" שעולה "תק"ף.

ולכן שלח בחשבון עזים ורחלים ת"מ (440) וגמלים שלשים ועם בניהם
הרי ששים, הרי ת"ק (500). פרות ופרים אתונות ועירים שלשים הרי
"תק"ף" - לשבר תוקפו.

("אור החיים")

"וירא יעקב מאד ויצר לו" (לב. ח)

לפירושו של רש"י "וירא - שמא יהרג. ויצר לו - אם יהרוג הוא אחרים",
הקשה מהרא"ל צינץ זיע"א: מה היה איכפת לו ליעקב שמא יהרוג
אחרים, והלא הלכה פסוקה היא "הבא להרגך - השכם להורגו!"

הסבר נפלא לו למהרא"ל: כל הסיבה שרכש יעקב את הבכורה מעשו,
לא היתה אלא בשביל העבודה בבית המקדש שהיתה שמורה לבכורים.
והלכה פסוקה היא "כהן שהרג את הנפש - לא ישא כפיו".

נמצא, כל שנאתו של עשו ליקב לא היתה אלא בגין הבכורה, ומעתה
אילו יהרוג יעקב את עשו, אין זה כדאי לו שהרי מעתה ואילך הוא ייפסל
לעבודה במקדש ונמצא שלא הרויח כלום מקניית הבכורה.

משום כך חשש יעקב מאוד שמא יהרוג אחרים.

"וירא יעקב מאד ויצר לו" (לב. ח)

ובאמת על מה היה יעקב ירא מאד?

פירשו גדולי החסידות: יעקב היה מוצר בלבו על כי "ויחץ את העם"
- על שהשתררה חציצה והתפלגות בקרב עמו, ולא מאונס. ידע יעקב
כי כל עוד מלוכדים בני ישראל כולם יחדיו, אין ידו של עשו שולטת
בהם, ואילו משנחלקו למחנות יש מקום לחשוש מפניו...

דברים היפים גם לדורינו אנו!

"ויפל על צוארו וישקהו" (לג. ד)

בא וראה, כוחו של שוחד.

עשו הרשע שמר בלבו טינה ליעקב אבינו במשך כל אותם שלשים
ושש שנה, ובכל הזדמנות חיפש אחריו כדי להרוג אותו.

חז"ל הקדושים מספרים לנו כי השלוחים ששלח יעקב חזרו וסיפרו לו
כי עשו נשאר בשנאתו הראשונה וכל שינוי לא חל בדעתו. ובכל זאת,
אך השתחוה יעקב לעשו, כרע לפניו ברך וקרא לו "אדוני", מיד נמוג
הכל ובטל כעפרא דארעא וכבר אז עשו נופל על צוארי יעקב ונשק לו.
וכך מסיק בספר "מליץ יושר": זהו כוחו של שוחד הכבוד, וזו חולשתו
של האדם.

"ויאמר עשו יש לי רב" (לג. ט)

את מידת הגאווה שהיתה טבועה בנפשו של עשו הרשע, דורש רבינו

חיים יהודיים בראי פרשת השבוע

נושא השמות שעסקנו בו בחודש האחרון, רחב מאוד, והוא חובק תחומים רחבים השופכים אור על אופן בחירת השם הנכון והרצוי לרך הנולד. כמוכן שבמסגרת זו לא נוכל להקיף הכל, אך נציין כי ישנם גדולי התורה המציעים לשואליהם, לבחור שמות הקשורים לאירועי התקופה ובפרט שמות המוזכרים באותה פרשה שקורין בה בתורה, באותו שבוע של הלידה.

על הרבי מאוסטרובצה זצ"ל, מסופר שהוא נתן עצה זו לזוג הורים למודי יגון וסבל, לאחר שכל ילדיהם נפטרו ימים מספר לאחר הלידה ב"מ. בצר להם פרצו ההורים לחדרו של הצדיק, ו"הבטיחו" שלא יצאו מחדרו, עד שהרבי יבטיח להם שבפעם הבאה יזכו לזרע של קיימא.

והנה לתקופת השנה ילדה האשה בת למזל טוב, היה זה בפרשת "נשא", וכנאמנים לעצת הרבי חיפשו הבעל והאשה בכל הפרשה הלוחך ושוב, ולא מצאו שם שמתאים לאשה בפרשה. ושוב פרצו ההורים בבכי לפני הרבי שיתן להם עצה בדבר.

הרבי התסגר בחדרו, ולאחר כמה דקות יצא אליהם: "ייתכן שהשם שמצאתי הוא לא ימצא חן בעיניכם, אמר, אולם אם הילדה תיקרא בשם זה – היא תחיה!"

השם שהציע הרבי, היה "צללפונית". והיא אמו של שמשון הגבור, המוזכר בהפטרות הפרשה. ענין זה מוזכר בדברי המהרש"ל (בבא בתרא צא.). "נראה לי, הצללפונית, היא אמו של שמשון, בדברי הימים בסוף יחס יהודה. והוא טוב מפני רוח רעה".

שיתקיימו ויאריכו ימים

השם הנפוץ "חיים" – מקובל כתוספת למי שחלה ב"מ, והשם חיים מורה על תוספת – כדי שיזכה לאריכות ימים וחיים טובים. אצל בני עדות המזרח נוהגים להוסיף את השם "חי" (על משקל הכתוב "חי חי הוא יודך") ובקרב יהודי תימן, נפוץ מאוד השם "יחיא" שמשמעותו: חיים.

כסגולה לאריכות ימים, נתנו בארצות אשכנז (ותופעה זו קיימת גם אצל יהודי תוניס) את השם "אלטר" – שמשמעותו "זקן". בספר "טעמי המנהגים", מציין את הסיבה לכך כדי לכסות על שמו ושלא יהיה כוח ביד השטן לפגוע בו, מחמת שאינו ילד אלא אדם זקן, ובכך יזכה לזקנה ושמו יהיה שגור בפי הכל לברכה.

החיד"א בספרו "יוסף אומץ", מציע לקרוא לרך הנולד שמות שיש בהם את שמו של הקב"ה – כסגולה לגידול בנים שיתקיימו ויאריכו ימים. בין השמות: שמואל. ישראל. מיכאל. רפאל. אליהו. ישעיהו, ועוד כהנה וכהנה שמות שמכילים את שמו של השי"ת: יהוידע. אלקנה. יחזקאל. ירחמיאל. עובדיה. גדליה. אליהו. לצד שמות המלאכים הקדושים: רפאל. מיכאל. גבריאל ואוריאל.

בספר "זכר דוד", מובא טעם מדוע שמות המלאכים הללו נשתנו משאר שמות המלאכים שאין אנו מזכירים אותם בפה "לפי

שאלו המלאכים נתגשמו וירדו לארץ בזמנים שונים לצורך הבריות; מיכאל גבריאל ורפאל, באו לאברהם אבינו, והמלאך אוריאל נתגלה למנוח".

וכמוכן, לא נתעלם ממגוון השמות שבהם באה לידי ביטוי ההודאה והשבח לבורא העולם: אלחנן. אלנתן. יהודה. הודיה, ועוד כהנה.

סימוכין לכך נמצא גם בדברי הרמב"ן, בפירושו לספר בראשית (לג. כ) "ודע כי המנהג הזה בישראל כן, שיקראו השמות בשבחי האל כמו צוריאל (במדבר ג לה), צורישי (שם א ו), כי יגיד הקורא שהאל הוא צורו ושדי הוא צורו, וכן עמנו אל (ישעיה ז יד), וכן שם המשיח ה' צדקנו (ירמיה לג טז), ושם ירושלים ה' שמה (יחזקאל מח לה) וכן יעשו בשמות מלאכים, גבריאל (דניאל ח טז), מיכאל (שם ו כא), כי בעבור גדולת כחם יגידו בשמם כי הגבורה לאל ומי כמוהו".

שמו של המשיח, כפי שמציין הרמב"ן שיש בו מעלה, מצוי מאוד בקרב יהודי בוכארה – "משיח", אצל יהודי תוניס מצוי השם "צמח", ובקהילות אחרות נפוץ השם "מנחם" או "ינון" כשמותיו של המשיח, שיבוא במהרה בימינו.

השם "יוסף", שהוא בדרך אגב השם הנפוץ ביותר בעם היהודי, מסוגל כנגד עין הרע. על משקל הלחש שמוזכר בגמרא (מסכת ברכות דף נה.) למי שחושש מעין הרע שיאמר "אנא מזרעא דיוסף קאתינא דלא שלטא ביה עינא בישא".

שמות של בעלי חיים

שמות של בעלי חיים שהוצמדו לבני אדם, בעיקר במדינות אשכנז, מביא אותנו לעוד סגולה מבית מדרשו של החיד"א:

"במדינת איטליא נוהגים קצת לשים לבניהם שם חיה, כי יש אומרים שקבלה בידם כי בזה ינצל מחלאים רעים, ולכן קראו בשמותם של צבי או איל או אריה".

ברוח זו מובא גם בספר "זכר דוד": "מצאתי כתוב מי שלא נתקיימו לו בנים, שיקרא את בניו בשם איזה חיה, כגון צבי וכדומה. והוא בדוק ומנוסה..."

בין שמות החיות שבהם משתמשים כשמות לבני אדם, אנו מוצאים את השמות: אריה. זאב. צבי. דב. ראם. (ובלשון אשכנז הוצמדו גם הכינויים: בער. לייב. וואלף והירש). בהסטוריה היהודית אנו מוצאים לאחד מבעלי התוספות שנקרא בשם "שור", רבינו יוסף בכור שור מצרפת, (מובא במסכת מכות בדף ו.ו.).

לעומת זאת שמות של בהמות לא שכיחים אצל בני אדם, זולת בשמו של רבינו יוסף בכור שור מבעלי התוספות. ולהבדיל בין הקודש לחול, השם "חמור" נזכר בסיטואציה שלילית אצל שכם בן חמור. בשמו של החמור, אגב, נכרכה הלצה שהתפרסמה בארץ בשנות השלשים, כאשר היה אז רופא מאוד מפורסם וד"ר שלם שמו. ד"ר שלם היה מומחה למחלות אדם ובהמה, לא פלא שכינויו היה בפי הכל "ד"ר אדם ובהמה". והנה כשנולד לו בנו בכורו, הוא ביקש לקרוא לו בשם "חמור", לגודל אהבתו לבעלי חיים.

תאמרו, נחא, בשמות בעלי החיים ישנם שמות יותר סימפטיים! אלא שהד"ר המלומד טען, שהחמור הוא הרבה יותר אינטליגנטי ופיקח מבעלי חיים אחרים...

האגדה הירושלמית מספרת, שאילולא הווטו שהטילה אשתו על הרעיון המשעשע, היה מהלך בינינו היום "ד"ר חמור שלם"...